

УДК: 37

Prof. Dr. Bekir TATLI, bekir.tatli@manas.edu.kg
KTÜ «Manas» İlahiyat Fakültesi

ÇOCUĞUN EĞİTİMİNDE DİNİ VE MİLLİ DEĞERLERİN ERKEN DÖNEMDE VERİLMESİNİN ÖNEMİ

İnsanın doğumundan ölümüne kadar, -klasik tabirle “beşikten mezara kadar”- eğitime muhtaç bir varlık olduğunu biliyoruz. Hatta bu sürecin doğum öncesinden ve anne karnından başladığını söylemek de mümkündür. Bununla birlikte karakter oluşumunun büyük oranda şekillendiği dönemin erken çocukluk dediğimiz ilk altı yaş olduğu; bu dönemde çocuğun mutlaka değerlerle donatılarak sağlıklı bir ruh-beden yapısına kavuşturulması gerektiği, sonraki yıllara bırakılan veya tamamen ihmal edilen değerler eğitiminin istenen sonuçları yeterince veremediği, bu yüzden günümüzde toplumda her bakımdan problemlilerle fertlerin sayısının giderek arttığı, alanın uzmanları tarafından bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur. Bu demektir ki, çocuğun daha ilkökula başlamadan önce değerler anlamında çeşitli donanımlarla yetiştirilmesi hayati öneme sahiptir. Çocuğa kazandırılması gereken değerlerimizi ise “dinî” ve “millî” olmak üzere iki başlıkta ele almak gerekmektedir. Bunlardan sadece birini öne çıkaran değil, her ikisini de birlikte dikkate alan bir değerler eğitiminin son derece önemli olduğunu düşünüyoruz. Bu nedenle erken çocukluk döneminde verilecek eğitimde mutlaka dinî ve millî değerler birlikte düşünülmelidir. Bu anlamda çocuğun zihninde bir Yüce Yaratıcı fikrinin oturtulması, O'nun bütün varlıkları sevgi merkezli yaratmış olması, bu nedenle bütün yaratılmışların “O'ndan ötürü” hoş görülmesi gerektiği, Allah'ın güzel olduğu ve güzelliği sevdiği, dolayısıyla bizlerin de güzel işler yapan hatta yaptığı her işi güzel yapan insanlar olarak yetişmemizin Yüce Allah'ı memnun eden bir davranış olması... gibi dinî değerlerin çocuğa kazandırılması çok önemlidir. Bunun yanında millî kültürden gelen büyüklere/aksakallara saygı, onlar geldiğinde ayağa kalkmak, atalarımızın tarih boyunca gerek savaş meydanlarında gerekse sivil hayatta sergiledikleri kahramanlıkları öğrenmek, onların gerektiğinde düşmanına bile su verecek hatta yaralandığında onu tedavi ettirmek için sırtında taşıyacak kadar yüce karakterli olduklarının farkına varmak, Allah tarafından dünyada adaleti sağlamak için yaratıldığına inanan bir milletin fertleri olduğu duygusunu onlara kazandırmak... gibi millî değerlerin de önemi büyüktür. İşte bu şekilde dinî ve millî değerlerle erken yaşlarda donatılmış nesiller yetiştiremediğimiz takdirde, dinine ve kültürüne tamamen yabancı olan hatta düşman milletleri kendine rol model olarak seçen, kişiliksiz, zayıf karakterli, gelecekte korkan bireylerin ortaya çıkması kuvvetle muhtemel görünmektedir. Atatürk'ün de dediği gibi: “Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” Bu nedenle “din”, “vatan”, “millet” diyebileceğimiz üçlü sacayağına oturan bir değerler eğitiminin, sonuçları itibarıyla son derece önemli kazanımlar getireceğini düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Çocuğun eğitimi, aile, dinî değerler, millî değerler, Türk aile yapısı.

Бекир Татлы, PhD профессор, bekir.tatli@manas.edu.kg
“Манас” КТУ, Теология факультети, Кыргызстан

БАЛАГА ДИНИЙ ЖАНА УЛУТТУК БААЛУУЛУКТАРДЫ ЭРТЕ ҮЙРӨТҮҮНҮН МААНИСИ

Адам баласы төрөлгөндөн өлгөнгө чейин, бешиктен көргө чейин, билимге муктаж экенин билебиз. Ал тургай, бул процесс төрөлгөнгө чейин жана жатындан баиталат деп айтууга болот. Бирок мүнөз, негизинен, алгачкы алты жылда калыптанат, аны биз эрте балалык деп атайбыз. Бул мезгилде бала баалуулуктарга ээ болгон жана ден соолугу чың жан-дене түзүлүшүнө ээ болушу керектиги, кийинки жылдарга калтырылган же такыр көңүл бурулбай

калган баалуулуктарды тарбиялоо мүмкүн эместиги бул тармактагы адистердин илимий изилдөөлөрү менен далилденген. Бул бала баиталгыч мектепти баштаганга чейин ар түрдүү баалуулуктар менен тарбияланышы өтө маанилүү дегенди билдирет. Балдарга үйрөтүлүшү керек болгон баалуулуктарыбызды «диний» жана «улуттук» деген эки темада кароо керек. Булардын бирин гана эмес, экөөнү тең караган баалуулуктар боюнча билим берүү өтө маанилүү деп ойлойбуз. Ошол себептен эрте балалык куракта бериле турган тарбияда диний жана улуттук баалуулуктар бирге каралышы керек. Бул жагынан алганда, баланын аң-сезиминде Улуу Жаратуучу деген ой калыптанышы керек. Ал бардык макулдуктарды сүйүүнүн негизинде жараткандыгы, ошондуктан бардык макулдуктарга «Ал үчүн» сабыр кылуу керектиги, Аллахтын сулуу экени жана сулуулуку сүйөрү, ошондуктан биз да жакшы иштерди кылышыбыз керектиги, ал тургай, ар бир кылганын жакшы кылган адам болуп чоңоюшубуз сыяктуу диний баалуулуктарыбыз Алла Тааланы ыраазы кыла турган кыймыл-аракет болушу абдан маанилүү. Мындан сырткары, улуттук маданияттан улууларды/аксакалды сыйлоо, алар келгенде тикесинен тик туруу, ата-бабаларыбыздын тарых боюнча согуш талаасындагы да, жарандык турмуштагы да эрдигин үйрөнүү, алардын ушундай бийик мүнөзгө ээ экенин сезүү. Керек учурда душмандарына суу берип, жада калса, аларды жарадар болгондо дарылатуу үчүн жонуна көтөрө ала тургандыктары, Алла Тааланын улуттук баалуулуктары, мисалы, аларга өздөрүн душман деп эсептеген бир улуттун мүчөсү экенин сездирген. Дүйнөдө адилеттүүлүктү камсыз кылуу үчүн эл тарабынан түзүлгөн нерселер да зор мааниге ээ. Ушундай жол менен жааштайынан диний жана улуттук баалуулуктар менен жабдылган муундарды өстүрө албасак, динге, маданиятка таптакыр жат, инсансыз, алсыз мүнөзү бар, келечектен корккон инсандардын чыгышы ыктымал. Ататүрк айткандай: «Түрк балдары ата-бабаларын тааныган сайын, алар чоң иштерди жасоого күч табат». Ошол себептүү «дин», «мекен» жана «улут» үчилтигинде турган баалуулуктар боюнча билим берүү өз натыйжасы жагынан абдан маанилүү ийгиликтерди алып келет деп ойлойбуз.

Өзөктүү сөздөр: баланын тарбиясы, үй-бүлө, диний баалуулуктар, улуттук баалуулуктар, түрк үй-бүлө түзүмү.

Бекир Татлы, PhD профессор, bekir.tatli@manas.edu.kg
КТУ "Манас", Факультет теологии, Кыргызстан

ВАЖНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ РЕЛИГИОЗНЫМ И НАЦИОНАЛЬНЫМ ЦЕННОСТЯМ В ОБРАЗОВАНИИ ДЕТЕЙ НА РАННЕМ ЭТАПЕ

Мы знаем, что человек – это существо, которое нуждается в воспитании от рождения до смерти, в классическом выражении – «от колыбели до могилы». Можно даже сказать, что этот процесс начинается еще до родов и еще в утробе матери. Однако научными исследованиями специалистов в этой области было установлено, что период, когда формируется характер, приходится на первые шесть лет того, что мы называем «ранним детством». В этот период ребенок должен быть обогащен ценностями и достичь здорового душевно-телесного развития. Значимые понятия, оставленные на последующие годы или полностью игнорируемые, не могут дать желаемого результата. Именно поэтому сегодня в обществе увеличивается количество проблемных во всех отношениях личностей. Это означает, что очень важно, чтобы ребенок был воспитан с поликультурно с точки зрения ценностей до поступления в начальную школу. Необходимо рассматривать наши ценности, которые следует прививать ребенку, в двух направлениях: «Религиозные» и «Национальные». Мы думаем, что чрезвычайно важно иметь ценностное образование, которое не только выделяет одну из них, но и рассматривает их обе вместе. По этой причине религиозные и национальные ценности должны рассматриваться вместе в образовании, которое должно

даваться в раннем детстве. В этом смысле очень важно привить ребенку следующие религиозные ценности: заложить в его сознании представление о Всевышнем Творце: «Он создал все существа, основанные на любви; поэтому все твари следует терпеть «из-за Него»; «Аллах прекрасен и любит красоту; поэтому поведение, угодное Всемогущему Аллаху, состоит в том, что нас воспитывают как людей, которые «делают добрые дела» или даже «делают все, что делают, красиво». Кроме того, большое значение имеют следующие национальные ценности из национальной культуры: «Необходимо уважать старших/аксакалов; когда они приходят, он встает»; «Необходимо узнать о подвигах, которые совершали наши предки, как на полях сражений, так и в мирной жизни на протяжении всей истории»; «Надо сознавать, что они обладают таким возвышенным характером, что дадут воды даже собственному врагу, когда это необходимо, и даже понесут его на спине, чтобы лечить раненого». «Мы сыновья народа, которые верят, что он создан Аллахом для достижения справедливости в мире». Если мы не сможем таким образом воспитать поколения, наделенные религиозными и национальными ценностями в раннем возрасте, то представляется вероятность появления личностей, совершенно чуждых своей религии и культуре, даже выбирающих для себя в качестве образцов для подражания враждебные народы, со слабым характером, боящихся будущего. Как сказал Атамтюрк: «Турецкий ребенок найдет в себе силы для больших дел, когда узнает своего отца». По этой причине мы считаем, что ценностное образование, которое находится на тройной нити, которую мы можем назвать «религия», «родина», «нация», принесет чрезвычайно важные выгоды с точки зрения его результатов.

Ключевые слова: воспитание ребенка, семья, религиозные ценности, национальные ценности, турецкий семейный уклад.

Prof. Dr. Bekir TATLI
KTMU, Faculty of Theology, bekir.tatli@manas.edu.kg
Kyrgyzstan

THE IMPORTANCE OF GIVING RELIGIOUS AND NATIONAL VALUES IN CHILD'S EDUCATION AT AN EARLY STAGE

We know that a person is a being who needs to be educated from birth to death, in the classical phrase is “from the cradle to the grave”. It is even possible to say that this process begins before childbirth and in the womb. However, it has been established by scientific studies by experts of the field that the period when character formation is largely shaped is in the first six years of what we call “early childhood”; during this period, the child must be equipped with values and achieve a healthy soul-body structure; values that are left to subsequent years or are completely neglected cannot adequately give the desired results. That is why the number of problematic individuals in all respects is increasing in society today. This means that it is of great importance that the child is brought up with various equipment in terms of values before starting primary school. It is necessary to consider our values that should be imparted to the child in two headings: “Religious” and “national”. We think that it is extremely important to have a values education that not only highlights one of them, but also considers both of them together. For this reason, religious and national values should be considered together in the education to be given in early childhood. In this sense, it is very important that the following religious values are instilled in the child by placing the idea of the Supreme Creator in the child's mind: “He has created all beings centered on love; therefore, all creatures should be tolerated “because of Him”; “Allah is beautiful and loves beauty; therefore, it is a behavior that pleases Almighty Allah that we are brought up as people who “do good deeds” or even “do everything they do beautifully”. In addition, the following national values from the national culture are also of great importance: “It is necessary to respect elders/aksakals; when they arrive, he gets up”; “It is necessary

to learn about the heroics that our ancestors performed both on the battlefields and in civilian life throughout history”; “It is necessary to realize that they are of such a lofty character that they will give water even to their own enemy when necessary, and even carry him on their backs to have him treated when injured.”; “We are the sons of a nation that believes that it was created by Allah to achieve justice in the world”. If we cannot raise generations equipped with religious and national values at an early age in this way; it seems to be very likely to emerge that individuals who are completely alien to their religion and culture, who even choose hostile nations as role models for themselves, with a weak character, afraid of the future. As Atatürk said: “The Turkish child will find the strength to do bigger things as he gets to know his father.” For this reason, we think that a values education that sits on the triple strand, which we can call “religion”, “homeland”, “nation”, will bring extremely important gains in terms of its results.

Keywords: *Education of the child, family, religious values, national values, Turkish family structure.*

Beşikten mezara kadar eğitime muhtaç bir varlık olan insanoğlunun karakter oluşumunun büyük oranda şekillendiği dönem “erken çocukluk” dediğimiz ilk altı yaş olup; bu dönemde çocuğun mutlaka değerlerle donatılarak sağlıklı bir ruh-beden yapısına kavuşturulması gerekir. Bu anlamda sonraki yıllara bırakılan veya tamamen ihmal edilen değerler eğitiminin istenen sonuçları vermesi zor görünmektedir. Nitekim günümüzde değerler konusunda gerekli donanıma sahip olmayan ve her bakımdan problemlili fertlerin sayısının toplumda giderek artması bunun bir göstergesidir. Dolayısıyla çocuğun daha ilkökula başlamadan önce değerler anlamında yeterince yetiştirilmesi hayati öneme sahiptir.

Çocuğa kazandırılması gereken değerlerimizi “*dinî*” ve “*millî*” olmak üzere iki başlıkta ele almak mümkündür. Bunlardan sadece birini öne çıkaran değil, her ikisini de birlikte dikkate alan bir değerler eğitiminin son derece önemli olduğunu düşünüyoruz. Zira mensubu olmakla gurur duyduğumuz Türk milletinin hamuru adeta dinî ve millî değerlerle birlikte yoğrulmuş olup; halkımızın karakterinde kimi zaman İslâmî kimi zaman da örf-âdetlerle atalarımızdan getirdiğimiz değerler önemli izler bırakmıştır. Bu nedenle erken çocukluk döneminde verilecek eğitimde mutlaka dinî ve millî değerler birlikte düşünülmelidir. Bu anlamda çocuğun zihninde Yüce bir Yaratıcı fikrinin oturtulması, O’nun bütün varlıkları sevgi merkezli yaratmış olması, bu nedenle bütün yaratılmışların “O’ndan ötürü” hoş görülmesi gerektiği, Allah’ın bizzat kendisinin güzel olduğu ve güzelliği sevdiği, dolayısıyla bizlerin de güzel işler yapan, hatta daha da ötesi, yaptığı her işi güzel yapan insanlar olarak yetişmemizin Yüce Allah’ı memnun eden bir davranış olması... gibi dinî değerlerin çocuğa kazandırılması çok önemlidir. Şimdi

burada bahsi geçen dinî ve millî değerler hakkında kısaca bilgi vermeden önce değerler eğitiminin erken yaşlarda verilmesinin önemine dair bazı tespitleri paylaşmak istiyoruz:

Çocuğun Erken Yaşta Eğitimi

İnsan hayatının en erken dönemleri olan bebeklik ve çocukluk yılları, kişinin gençlik ve yaşlılık dönemlerini de etkilemesi ve şekillendirmesi sebebiyle oldukça önemlidir. Özellikle “ilk çocukluk dönemi” veya “okul öncesi dönem” adı verilen 2-6 yaş arasında çocukların öğrenme güduları belirgin şekilde baskın bir karakter arz eder ve bu dönemde çocuklar sosyalleşme anlamında hareketlenmeye başlayarak yakın çevrelerinde gördükleri her şeye büyük ilgi duyarlar. Hatta Freud’a göre altı yaşına kadar kişilik ve ahlak gelişimi de tamamlanmakta olup bu yaştan sonra çocuğun karakterinde kayda değer bir değişiklik olmamaktadır. Yine aynı dönemde çocuklar anne babalarına çok düşkün olduklarından bu süreçte ebeveynlerin birtakım değerlerin çocuğa sağlıklı bir şekilde kazandırılmasındaki rolü büyüktür (Dilmaç-Şimşir, 2016: 275-276; Yiğit, 2020: 303) Bu nedenle çocuklar bu yaşlarda

anne-baba veya aile büyüklerinin himayesindeki güven ortamında onlardan gördükleri veya öğrendikleri şeyleri aynen kabul ve taklit etmeye çok yatkındır.

İlk çocukluk dönemi aynı zamanda çocukların dine ve dinî değerlere ilgi duyduğu ve bu konularda sorular sormaya başladığı bir dönem olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde çocuk kendisine sunulan bilgileri koşulsuz olarak kabul eder ve bu bilgilerle kendisini güçlü hisseder (Turan, 2010: 173-174). Bu nedenle söz konusu dönemde çocuklara aile büyükleri tarafından dinî değerlerin öğretilmeye başlanması, bu bilgilerin onların zihin ve ruh dünyalarında kalıcı hale gelmesi açısından da önem arz eder. Çocukluk döneminde davranışların terbiye edilmesi ve manevî değerlerin yüklenmesi, bireylerin ilerleyen yıllardaki mutluluğunu da olumlu yönde etkilemektedir (Akın, 2016: 1259).

Dolayısıyla erken çocukluk döneminde öğrenilen şeylerin kendisine rol-model olması nedeniyle çocuğun sevgi, saygı, merhamet, dürüstlük gibi değerlerin var olduğu bir ortamda yetişmesi son derece mühim olup, bunun bir yansıması olarak olumlu değerlerle yetiştirilen bireylerin oluşturduğu toplum da barış, huzur ve mutluluğa daha kolay ulaşacaktır (Kızıler, 2014: 7).

Bu çağlarda çocuğun eğitiminde öncelikli olarak ailenin rol aldığı anlaşılmaktadır. Çocuğun yetişmesinde birinci derecede sorumlu olan aile, onun sosyo-kültürel kişiliğini etkileyen “birincil sosyal çevre grubu” olarak isimlendirilir. Sevgi, saygı, itaat, fedakârlık, paylaşma, yardımlaşma gibi değerlerle birlikte dinî yapı da ailede kazanılır (Arvas, 2019: 220-221).

Ne var ki günümüzde pek çok ailenin çocuğun değerler eğitimi anlamında üzerine düşen görevleri yeterince yerine getirmemesinden kaynaklı problemler toplumu olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle ailede değerler eğitiminin modern insanın karşılaştığı en önemli problemlerin başında geldiği söylenmiştir (Akyol, 2015: 491).

Diğer taraftan aynı dönemdeki çocukların olumsuz içerikli yayınlara veya bilgilendirmelere maruz kalması durumunda bunun onların biyo-fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olduğu gözlemlenmiştir (Bahadır, 2005: 33 vd.). Bu durum erken çocukluk dönemlerinde yapılacak olumlu veya olumsuz yöndeki yüklemelerin karşılıksız kalmayacağını göstermesi açısından dikkat çekicidir. Dolayısıyla erken çocukluk döneminde çocuklara yönelik değerler eğitiminin son derece önemli olduğu konusunda şüphe yoktur diyebiliriz.

Bu kısa girişten sonra erken çocukluk döneminde öncelikle anne-baba, dede-nine gibi aile büyükleri tarafından, sonraki dönemde ise okul, aile ve sosyal çevre tarafından çocuğa kazandırılması gerektiğini düşündüğümüz dinî ve millî değerler hakkında genel bir bilgi vermek istiyoruz:

Dinî Değerlerimiz

Dinî değerlerle kastettiğimiz şey öncelikle İslam dininin değer ve önem atfettiği birtakım hasletlerdir. Kısaca özetlemek gerekirse bunlardan en önemlilerini şöylece sıralayabiliriz:

Allah inancı: Çocuğa erken yaşlardan itibaren kazandırılması gereken dinî değerlerin başında Yaraticının varlığı gelmektedir (Tatlı, 2013: 43-44). Öncelikle anne-babalar aile içerisinde çocuğun bu değerle yetişmesi için ellerinden geleni yapmalıdırlar. Esasında Türk ve İslâm kültüründe yer alan, doğduğunda “bebeğin kulağına ezan okuma” geleneği de bu hassasiyetten kaynaklanmakta olup bununla yavrunun doğar doğmaz Yüce Yaraticının adı ve sedası ile tanışması hedeflenmektedir. Günümüzde zaman zaman özellikle Avrupa ve Amerika gibi topraklarda doğan ve ezan sesine yabancı olarak yetişen kimi çocukların ilerleyen yaşlarında Türkiye’ye geldiklerinde

minarelerden yükselen gürül gürül ezanlarla ilk karşılaştıkları sıralarda kısa süreli bir şok ve tedirginlik yaşayabildikleri gözlenmektedir. Bu durumun, ebeveynlerin çocuklarını dinî meselelerde ihmal etmelerinden ve onları bu tür ritüellerle erken yaşlardan itibaren tanıştırmamış olmasından kaynaklanması kuvvetle muhtemeldir. Böyle durumlara karşılaşmamak için öncelikle büyüklerin bu konularda hassas davranması ve çocuklarını doğumundan itibaren yavaş yavaş ezan sesine alıştırmaları, yaşları ilerledikçe onların ellerinden tutarak cami ve mescitlere götürülmesi gerekmektedir. Bu anlamda dinî ve millî değerlerin aktarılmasında cami ve mescitlerin çok önemli bir işlevi olduğunu da burada hatırlamakta fayda vardır (Geniş bilgi için bk. Irmak, 2016: 745 vd.).

Allah inancı ile birlikte çocuklara kazandırılması gereken diğer bir esas, yapmış olduğumuz davranışların her durumda Yüce Yaratıcı tarafından görüldüğü, O'ndan hiçbir şeyin gizli kalmayacağı; bu nedenle tek başımıza kalsak bile davranışlarımızda doğruluk ve dürüstlükten asla ayrılmamız gerektiği, yaptığımız her işi en güzel şekilde yapmanın Allah'ı memnun edeceği fikrinin onlara benimsetilmesidir. Bu yapıldığı zaman çocuklarımızın erken yaşlardan itibaren dürüstlük ve işini iyi yapma erdemini içselleştirmeleri çok daha kolay olacaktır.

Peygamber inancı: Peygamberliğe iman da çocuklarımıza küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gereken inançlardan biridir. Diğer bütün peygamberler gibi son peygamber Hz. Muhammed'in de insanlığın manen ve ahlâken yükselmesi için büyük mücadeleler verdiğini öğrenen yavrularımız, büyüdüklerinde onlar gibi birer ahlâk timsali olabilmenin ve bütün yaratılmışlara hizmet edebilmenin sorumluluğunu kendilerinde hissedeceklerdir.

Kur'an-ı Kerim'e saygı: Kur'an'a saygının ilk adımı çocuklarımızı mümkün olan en erken zamanlardan itibaren onunla tanıştırmaktan geçmektedir. Öncelikle aile içerisinde, devamında ise örgün ve yaygın eğitim kurumlarında çocuklara Kur'an'dan küçük bölümler ezberletmek, Kur'an ayetlerini hep birlikte koro halinde okuyarak ve okutarak onların gönüllerini ve kulaklarını Kur'an nuruyla doldurmak, genelde ilim öğrenmenin (Tatlı, 2013: 45-64) özelde ise Kur'an öğrenmenin ve onu anlamının değerini ve önemini onlara anlatmak, ilerleyen yaşlarda onların Kur'an'a olan saygılarını artıracaktır. Bu anlamda bilhassa mevlit ve kandil gecelerinde çocukları cami ve mescitlere götürmek, onları güzel sesli hafızların kıraatlarıyla buluşturmak, Allah kelâmının çocuklar üzerinde büyük tesir bırakmasını kolaylaştıracaktır.

Şehitlik ve gazilik: Dinî değerlerimizin en önemlileri arasında yer alan şehitlik ve gazilik rütbelerinin yüceliğini çocuklara benimsetmek de çok önemlidir. Bu anlamda asker, polis ve diğer güvenlik güçlerimizin aziz vatanımız ve kutsal değerlerimiz için savaşmakla çok şerefli bir görevi yerine getirdikleri, bütün ülke olarak onlara minnettar olmamız gerektiği fikrinin onlara erken yaşlarda kazandırılması büyük önem taşır. Gazilerimizi hep birlikte ziyaret ederek onurlandırmak, şehitliklere giderek şehitlerin ruhlarına Kur'an okumak ve dualar etmek, onların isimlerini okul, havaalanı, hastane, bulvar/cadde, park gibi umumi yerlere vermek de çocuklara bir bilinç kazandıracaktır.

İbadethanelere, cami/mescitlere, farklı din ve inançlara saygı: Sadece kendi inancımıza ait cami ve mescitlerin değil, toplumda birlikte yaşadığımız diğer din ve inançlara mensup kişilerin ibadethanelerine de saygı göstermek gerektiği düşüncesi çocukluktan itibaren öğretildiği takdirde, onların ilerleyen yaşlarda bütün inanç sahiplerine yönelik saygı ve hoşgörüyü öğrenip özümsemeleri daha kolay olacaktır. Zaman zaman müşahede ettiğimiz bir durum vardır ki ona da burada işaret etmeden geçmek istemiyoruz. O da, başka din ve inançlardan olan turistlerin dinî mimarimize ait selatin camilerini veya türbeleri ziyaret ederken kılık kıyafetlerine çeki-düzen verip başlarını ve vücutlarını kapatmaya gayret

gösterirken, kendi insanlarımızın bu konuda gerekli hassasiyeti yeterince göstermemiş olmalarıdır. Bu yanlış uygulamaların giderilmesi de çocukluktan itibaren anne, baba ve büyüklerin bu değerleri kazandırma konusunda iyi örneklik yapmalarıyla mümkün olabilecektir.

Bunların dışında da daha pek çok dinî değerimiz vardır ancak genel bir çerçeve çizmek açısından bu kadarıyla yetinmenin yeterli olduğunu düşünüyoruz.

Millî Değerlerimiz

Millî değerlerimiz, mensubu olduğumuz Türk milletinin değer ve önem atfettiği, tarihten getirdiği ve onu diğer milletlerden farklılaştıran davranışlar ve birtakım örf ve âdetlerdir. Hemen belirtelim ki, millî değerler dinî değerlerin bir alternatifi değil, onunla birlikte bir bütünüün iki parçasından biridir. Bu nedenle “Dinî değerler mi önemli ve önceliklidir yoksa millî değerler mi?” şeklindeki bir soru tamamen anlamsız ve gereksizdir. Bu anlamsız sorunun diğer bir versiyonu: “Türk müsün Müslüman mı?”; “Bir denize bir Türk ile bir Müslüman düşse hangisini önce kurtarırısın?” ve benzeri ifadelerdir. Türklük ile Müslümanlık etle turnak gibi birbirinden ayrılamaz iki parça olduğundan her ikisi de bizler için korunması gereken iki kutsal değerdir. Bu ikisini birbirine düşman eden bütün fikir ve ideolojilerden uzak durulmalıdır.

Kısaca özetlemek gerekirse millî değerlerimizin en önemlilerini şöylece sıralayabiliriz:

Vatan sevgisi: Millî değerlerin başında ortak vatan anlayışı gelmektedir. Vatan öylesine önemli bir değerdir ki, o olmadan diğer değerlerin hiçbirinin muhafazası mümkün değildir. Ona sıradan bir toprak parçası olarak bakmak ve tabiri caizse saksıdaki basit bir toprak gibi görmek doğru değildir. O bizim hamurumuzun yoğrulduğu bir cevherdir. Unutmamak gerekir ki, dinî değerlerin korunması da ancak tamamen özgür ve bağımsız bir vatanla mümkün olacaktır. Bu nedenle vatanı muhafaza için bütün risklerin göze alınması; gerektiğinde gazilik hatta şehitlik mertebelerine ulaşmak için tüm fedakârlıkların gösterilmesi gerektiği hususunda çocuklarımız erken yaşlardan itibaren eğitilmelidir. Bu bilincin kazandırılması için çocuklarımıza tüm vatan topraklarının karış karış gezdirilmesi ve şehitliklerin düzenli olarak ziyaret edilmesi oldukça faydalıdır.

Bayrak aşkı: Bayrak bir milletin en önemli bağımsızlık sembollerinden biridir. Yedisinden yetmişine bütün nesillerimize bayrak aşkını tattırmak için her türlü faaliyet elzemdir. Vatan ve bayrak aşkıyla büyüyen çocuklarımız, kendilerinin de Türk bayrağı gibi birer bayrak oldukları ve bu bayrağı kirletmemek ve yere düşürmemek için gerektiğinde canını da feda etmesi gerektiği şuurunu erken yaşlarda kazanmalıdır. Bütün aile fertleriyle birlikte özellikle millî bayramlarda ellerinde bayraklarla meydanları dolduran evlatlarımız olduğu müddetçe geleceğe daha güvenli olarak bakma imkânımız vardır.

Anadil bilinci: Millî hasletlerden bir diğer önemli değer de anadil bilincidir ve diğerleri gibi dilin öğrenimi de başlı başına bir değer öğrenimidir (Mehmedoğlu, 2007: 118). Maalesef günümüzde bütün dünyada Türk milletini en fazla tehdit eden tehlikelerin başında yabancı dillerin hegemonyası gelmektedir. Özellikle Avrupa ve Orta Asya’da yaşayan Türk halkları için bu tehdit çok daha belirgin hale gelmiştir. Sözelimi Almanya’da doğan ve büyüyen bir Türk evladı şayet Türk dilini koruma ve kullanma konusunda ailesinden özel bir hassasiyet görmemişse kısa süre içerisinde Almancanın tesiri altında kalmakta; arkadaşlarıyla sokakta ve okulda Almanca iletişim kurmakta, evde kardeşleriyle Almanca konuşmakta ve her işini Almanca halletmektedir. Benzer durum Fransa, Belçika, Hollanda, İngiltere gibi ülkelerde yaşayan Türklerin çocukları için de bahis konusudur. Bunun yıllar içinde ortaya çıkardığı

sonuç, bir Alman, Fransız, İngiliz vs. gibi konuşan, düşünen, okuyan, yazan, inanan, velhasıl dünyayı Almanca, Fransızca, İngilizce vs. yorumlayan nesillerdir. Bunun bir nesil sonrasında devamı ise, İslam'dan ve Türklükten uzaklaşan hatta nefret eden, soyunu ve milliyetini inkâr eden, resmîyette adı Türk ve dini İslâm olsa da kendisi bir Alman, Fransız, İngiliz vs. gibi yaşayan ve bir Hristiyan gibi hayatı yorumlayan kişilerdir ve elbette bu büyük bir tehlikedir. Böyle yetişen nesillerin Türklük gurur ve şuuru, İslâm ahlâk ve faziletiyle bezenmesi mümkün değildir.

Aynı tehlike Türk cumhuriyetleri olarak bildiğimiz ve Türkistan topraklarında eski Sovyet hegemonyası altında yetişen, 1990'lı yıllardan itibaren ise çok şükür bağımsızlıklarına kavuşarak özgür birer ülke olan Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan gibi ülkelerdeki soydaşlarımız için de söz konusudur. Avrupa'daki Türklerin çocukları gibi Türkistan topraklarında yaşayan soydaşlarımızın genç dimağları da çok erken yaşlardan itibaren Rusçanın tesiri altında kalmaktadır. Hatta kendi anadilini kullanmaktan utanan ve her fırsatta kendini Rusça ifade eden nesillerin sayısı tahminlerin de ötesindedir. Sokakta, okulda, pazarda, markette, bilimsel etkinliklerde, dahası ülke meclislerinin parlamentolarında Rusça konuşan ve birbirleriyle kendi anadillerinde iletişim kurmaktan imtina eden pek çok insanımız vardır. Bunun da sonucu, bir Türk gibi konuşan, anlaşılan ve düşünen değil, Rus gibi konuşan, anlaşılan ve düşünen nesillerdir. Hayatı bir Rus gibi algılayan ve yorumlayan nesillerimiz olduğu müddetçe vatanlarımızı muhafaza etmemiz ve geleceğe güvenle bakabilmemiz mümkün değildir. Pek çok defa şahit olmuşuzdur ki, kendi anadilini iyi bir seviyede öğrenemeyen öğrenci, bilim adamı, siyasetçi... vs. konuşması esnasında takıldığı veya söylemek istediği şey aklına gelmediği anda hemencecik Rusçaya, Almancaya vs. kayabilmekte ve konuşmasını o dilin kelimeleriyle tamamlamaktadır. Bu hüznün verici bir durumdur ve geleceğe yönelik büyük bir tehdittir.

Dolayısıyla çözüm için bütün dünyada yaşayan Türkleri birbirine yakınlaştıracak şekilde anadilimize sahip çıkmak ve onu diğer dillerin hegemonyasından kurtarmak önceliklerimiz arasında yer almalıdır. Bütün Turan ellerinde ortak alfabeye geçmek de bunun diğer bir adımıdır. İsmail Gaspıralı'nın dediği gibi "dilde, fikirde, işte birlik" esasının ilk merhalesi de dilde birliktir. 12 Kasım 2021 tarihinde İstanbul'da kurulan Türk Devletleri Teşkilatı bu anlamda tesiri belki de gelecek 50-100 yıl içinde kendini daha fazla hissettirecek çok büyük ve isabetli bir hamle olmuştur.

Yabancı dil kullanmayla ilgili bizim işaret ettiğimiz mesele çok sayıda dil bilmek ve onu pratik hayatta kullanmak meselesi değildir. Elbette ne kadar çok lisan bilirsek, hayatı o kadar geniş bir vizyonla okuyabilir ve yorumlayabiliriz. Ancak fazla sayıda dil bilsek de, öncelik kendi anadilimiz olan Türkçede, Kırgızcada, Kazakçada, Özbekçede, Türkmençede olmalı ve mutlaka ilk beş-altı yaşına kadar çocuklarımızın anadillerini mükemmel bir şekilde öğrenmelerinin çareleri bulunmalıdır. Bu yapıldığı ve aile içinde Türkçe konuşulduğu zaman, çocuklarımız iyi bir dil eğitimi sayesinde ilerleyen yıllarda diğer dilleri de zaten çok güzel bir şekilde öğrenebileceklerdir.

Millet sevgisi: Bir insanın kendi yakınlarını, akrabalarını, atalarını ve milletini diğer insanlardan daha çok sevmesi yaratılıştan gelen bir özelliktir. Hz. Peygamber'in (s.a.) de bu hususta: "Adam olan milletini sever." (الرَّجُلُ يُحِبُّ قَوْمَهُ) dediği rivayet edilmiştir (Hatîb el-Bağdâdî, 2001: 4/286). Milletimize karşı görevlerimizin başında, ona hayat hakkı tanımayan ve onu tarih sahnesinden silmeyi hedefleyen yakın ve uzak düşmanlarına karşı dikkatli ve hazırlıklı olmak gelir. Atalardan gelen, "Su uyur, düşman uyumaz!" ve "İster isen sulh u salâh, hazır ol cenge" gibi uyarılar, düşmanlara karşı daima uyanık olmayı ve onlarla mücadele edebilme gücünü her an kendinde bulmayı gerektirmektedir. Özellikle Türkiye gibi jeopolitik,

stratejik, siyasî, ekonomik, tarihî ve kültürel anlamda çok önemli bir coğrafyada bulunan bir ülke için vatan ve millet sevgisi, onları korumaya ve yüceltmeye yönelik çalışma azmi, milletin fertlerinin birbirleriyle çekişmesini ve iç karışıklıkları doğuran fitne hareketlerine karşı uyanık olma bilinci çok önemlidir ve bu bilinç daha çocukluktan itibaren Türk milletinin evlatlarına aşılanmalıdır.

Tarih bilinci: Tarih bilinci de vatan, millet, bayrak ve dil gibi unsurların tamamlayıcı bir unsurdur. Milletin evlatlarına, tarihe damga vurmuş ve çağ kapatıp açmış atalarının kahramanlıkları her fırsatta anlatılmalı ve buna yönelik eğitimler verilmelidir. Tarih bilincinin kazandırılması için özellikle millî günlerde tarihe mâl olmuş kahraman yiğitlerin biyografileri sanatsal faaliyetler eşliğinde canlandırılmalı ve bu yönde yayınlar yapılmalıdır (İgalci, 2019: 355). Bu yapıldığı takdirde, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün de dediği gibi, "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

Askerlik görevi: Dinî ve millî değerlerin muhafazası salt bunların öğretilmesiyle yetinilerek gerçekleşecek bir olay değildir. Bunun yanında mutlaka her Türk evladı askerlik görevini de layığıyla yerine getirmeli ve "dosta güven, düşmana korku salmak için" daima güçlü olduğunu göstermelidir. Elbette savaşı arzu etmek doğru değildir ve asıl olan barıştır; ancak barışın muhafazası her zaman söylemlerle gerçekleşmez ve bazen fiilî olarak da savaşmak gerekebilir. Bu nedenle din, vatan, millet, bayrak ve diğer bütün kutsal değerler için savaşabilme azim ve kararlılığını erken yaşlardan itibaren çocuklarımıza kazandırmak zorundayız. Askerî bakımdan güçlü bir Türk devleti daima düşmanlarına karşı caydırıcı bir unsur olacaktır. Bu nedenle Türk devletini ve milletini parçalayıp yıkmak isteyen dâhilî ve haricî bütün düşmanların tarih boyunca ve en son da 15 Temmuz kalkışmasında ilk hedefi Türk ordusu olmuştur. Aynı şekilde Kıbrıs'taki bir avuç askerî kuvvet, düşmanların hesaplarını bozmaya yetmektedir ve Rum/Yunan tarafının Kıbrıs müzakerelerinde her zaman ilk öne sürdüğü şartların başında Türk askerinin adayı terk etmesi yer almaktadır. Çünkü onlara göre bir tek Türk askeri dahi adada durduğu müddetçe Kıbrıs'ın Türk'ten arındırılması ve adanın Yunan'a bağlanması/Enosis hedefine asla ulaşamayacaktır. Bu düşünce doğrudur ve bundan sonra da düşmanın boş hayallere kapılmaması için askerî bakımdan daha da güçlü olmak için askerlik mesleğinin kutsal bir görev, asker ocağının da Peygamber ocağı olduğu bilincini çocuklarımıza öğretmek durumundayız.

Daha bunların dışında millî değerlerimiz anlamında pek çok hususu sıralayabiliriz ancak bu kadarla yetinmek istiyoruz.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sözün özü olarak diyebiliriz ki, Türk milletinin geleceğinin teminatı olan çocuklarımızın dinî ve millî değerler anlamında erken yaşlardan itibaren bilinçlendirilmesi, olmazsa olmaz kabilinden bir görevdir. Bu görev yerine getirilirken unutmamak gerekir ki, dinî ve millî değerler biri diğerinin alternatifi olmadığı gibi, bunlardan sadece birini ön plana çıkararak diğerini ihmal etmek de isabetli değildir. Bilmeliyiz ki, "vatan" kuru bir toprak parçası değildir; ona can veren kutsal değerlerimiz vardır. Asırlardır bu topraklar için canını feda etmekten asla çekinmeyen kahraman şehitlerimizin kanlarıyla sulanan vatan topraklarına anlam katan İslam, Kur'an, Peygamber, bayrak, anadil, şehitlik, gazilik gibi manevî değerlerimiz olmadan bu toprakları kıyamete değin koruyabilmek mümkün değildir. Bu bilincin çocukluk çağından ve mümkün olan en erken yaşlardan itibaren evlatlarımıza kazandırılması halinde geleceğe daha güvenli bakabiliriz. Ancak özellikle Avrupa ve Orta Asya'da yabancı dillerin hegemonyası altında kendi anadilini kullanmaktan imtina eden, utanan ve anadili dururken Rusça, Almanca, Fransızca, İngilizce vs. konuşarak kendini ifade

eden, bu dillerle düşünen, hayatı bu dil ve kültürlerle okuyup anlamlandıran nesillerimizin varlığı geleceğimiz için en büyük tehdit ve tehlike olarak görünmektedir. Bir an önce bu tehdidi ortadan kaldırmak için tedbirler almalı; “dilde, fikirde, işte birlik” ülküsü için anadillerimize sahip çıkmalı ve aynı soydan gelen kardeş halklarla ortak alfabeğe geçmeliyiz. Bütün bunları yaparken de atacağımız adımların merkezinde yine çocuklarımızın olduğunu, beşikten hatta ana karnından başlayarak onların dinî ve millî değerlerle donatılmasının hayatî anlam ifade ettiğini bilmeliyiz. İşte bu şekilde değerlerle erken yaşlarda tanıştırılmış nesiller yetiştiremediğimiz takdirde, dinine ve kültürüne tamamen yabancı olan hatta düşman milletleri kendine rol-model olarak seçen, kişiliksiz, zayıf karakterli, gelecekte korkan bireylerin ortaya çıkması kuvvetle muhtemel görünmektedir. Bu nedenle “din”, “vatan”, “millet” diyebileceğimiz üçlü sacayağına oturan bir değerler eğitiminin sonuçları itibariyle son derece önemli kazanımlar getireceğini düşünüyoruz.

Kaynaklar:

1. Akın, Abdullah (2016). Çocuklara Ahlakî Değerleri Kazandırmada Din Eğitiminin Rolü. *Eğitimde Gelecek Arayışları: Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*. cilt: 2, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara: 1249-1262.
2. Akyol, Aygün (2015). Ailede Değerler Eğitimi-İslam Ahlak Felsefesi Açısından Bir Okuma. *Değerler ve Eğitimi- II Sempozyum Bildirileri Kitabı*. Değerler Eğitim Merkezi, Ankara: 491-512.
3. Arvas, Fatma Balcı (2019). Aile, Değerler ve Din: Teorik Bir Yaklaşım. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*. 4/1 (Haziran): 199-233.
4. Bahadır, Abdülkerim (2005). Çocukluk Dönemi Din ve Değer Yapılanmasında TV Yayınlarının Olumsuz Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 20, 29-64.
5. Dilmaç, Bülent – Şimşir, Zeynep (2016). Ailede Değerler Eğitimi. *Değerler Bilançosu: Dil, Din, Eğitim, Edebiyat, İktisat, İletişim, Kamu*, Çizgi Kitabevi, Konya: 269-287.
6. Hatîb el-Bağdâdî (2001). *Târîhu Bağdâd*. Thk. Beşşâr Avvâd Ma’rûf, 1-17, Dâru’l-Garbi’l-İslâmî: Beyrut.
7. Irmak, Yılmaz (2016). Dinî, Millî ve Kültürel Değerlerin Çocuklara Aktarılmasında Camilerin İşlevi -Belçika Sledderlo Yunus Emre Camii Örneği-. *Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk II*. Samsun: 745-759.
8. İgalci, Emine Elif (2019). Millî Şuur ve Manevî Değerlerin Gençliğe Özgün Dinî Eserlerle Kazandırılması. *VII. Dinî Yayınlar Kongresi -Gençliğe Göre Yönelik Yayıncılık-*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara: 341-358.
9. Kızıler, Hamdi. (2014). Ahlakî Değerlerin Şahsiyet Oluşumuna Etkisi. *Millî Eğitim*, sayı: 204, 5-16.
10. Mehmedoğlu, Yurdağül Konuk (2007). Değerler Eğitimi ve Çocuk (Değerler Eğitimi ve Görsel Yayınlarda Ahlakî-Manevî Değerler). *Türkiye III. Dinî Yayınlar Kongresi: Türkiye’de Çocuk Yayıncılığı*, Ankara: 115-122.
11. Tatlı, Bekir (2013). *Şeyh Şa’bân-ı Velî’nin Halifelerinden Sûfî Mehmed Paşa Dârülhadisi Müderrisi Kastamonulu Muharrem Efendi ve Eğitim ve Öğretimde Altın Kurallar (Terğîbü’l-müte’allimîn)*. Ekrem Matbaası, Adana.
12. Turan, İbrahim (2010). Bazı Batı ve Türk Çocuk Klasiklerinde Dini ve Ahlakî Değerler. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 10/1, 171-194.

13. Yiğit, Yasin (2020). Erken Çocukluk Döneminde Kültürel Değerlerin Öğretimi. *Erken Çocukluk Dönemi Din - Ahlak - Değerler Eğitimi ve Sorunları - 1 (e-kitap)*. Palet Yayınları, Konya: 299-314.